

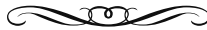
Література:

1. Миргородська О.Л. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів географії у процесі професійної підготовки: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти / О.Л. Миргородська. — К., 2008. — 20 с.
2. Миргородська О.Л. Розрахункові задачі як засіб формування дослідницьких умінь студентів-географів у процесі вивчення дисциплін економіко-географічного циклу / О.Л. Миргородська // Наук. записки. Сер.: Пед. науки. — Кіровоград, 2006. — № 71. — С. 188-190.

УДК 504.242

М.М. Назарук

Львівський національний університет імені Івана Франка

СВІТОГЛЯДНІ ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СОЦІОПРИРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ МІСТА

У статті розглянуто аспекти світоглядної оптимізації соціоприродної взаємодії в умовах міста. Висвітлено такі питання: як урбанізоване середовище впливає на розуміння цієї взаємодії; прагнення городян підтримувати й збільшувати частку природних елементів у містах за рахунок збереження складових, що увійшли до території міста; роль безперервної екологічної освіти та виховання у вирішенні даної проблеми; значення у досягненні цієї мети логіко – методологічних засобів соціоекології.

Ключові слова: соціоприродна взаємодія, безперервна екологічна освіта, система «суспільство – природа», соціоекологія.

Н.Н. Назарук

МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ОПТИМИЗАЦИИ СОЦИОПРИРОДНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В УСЛОВИЯХ ГОРОДА

В статье рассмотрены аспекты мировоззренческой оптимизации социоприродного взаимодействия в условиях города. Освещены такие вопросы: как урбанизированная среда влияет на понимание этого взаимодействия; стремление жителей города поддерживать и увеличивать долю природных элементов в городах за счёт сохранения составляющих, вошедших в территорию города; роль непрерывного экологического образования и воспитания в решении данной проблемы; значение в достижении этой цели логико – методологических средств социоекологии.

Ключевые слова: социоприродное взаимодействие, непрерывное экологическое образование, система «общество – природа», социоекология.

M. Nazaruk

THE WORLDVIEW ASPECTS OF SOCIONATURAL INTERACTION OPTIMIZATION IN THE URBAN CONDITIONS

In this article the worldview aspects of optimization of socionatural interaction in the urban conditions have been considered. The following issues have been covered: how urban environment influences on the understanding of this interaction; the citizens' aspirations to support and increase a part of natural elements in the cities by a conservation components which are contained into the city's territory; the role of continuous ecological education in solution to this problem; the importance of logic – methodological ways of socioecology in the achievement of this aim.

Keywords: socionatural interaction, continuous ecological education, system «society – nature», socioecology.

Вступ. Екологічна проблематика в сучасному світі стає безперечно домінуючою. Адже йдеться, без перебільшень, про майбутнє людського роду. Проте в соціальній практиці (передусім на наших теренах) усвідомлення цієї обставини відбувається надто повільно. Взагалі можна сказати, що загальнолюдська спільнота постійно запізнюється з усвідомленням важливості та сутності екологічних процесів і фактично йде слідом за подіями. Особливо насторожує низький рівень екологічної культури як серед представників державного істеблішменту, так і у сфері масової свідомості. Екологічне знання набуває особливого значення у вирішенні проблем людини й природи, подоланні екологічної кризи і зрештою виходить на рівень філософської проблематики в ракурсі відношення «людина – світ».

Чітко усвідомлюємо те, що суспільство і природа становлять функціональну єдність. Будучи відкритими системами, вони глибоко проникають одна в одну і утворюють двоединий комплекс. Це зобов'язує розглядати природу вже не як «навколишнє середовище», а як мінливу, діалогічну систему. При такому підході вимога розвитку обох складників діалогічної системи «природа – суспільство» набуває статусу практичної задачі. «Наприкінці ХХ століття стає зрозумілим, що природа – це суспільство, а суспільство і «природа» – теж саме. Хто сприймає природу сьогодні поза суспільством, той користується категоріями з іншого століття, які вже не визначають нашу реальність» [2]. Особливо відчутні суперечності між природою і суспільством на урбанізованих територіях. Будь-який мешканець міста значно обмежений у спілкуванні з природою порівняно з мешканцями сільської місцевості.

Вихідні передумови. Дослідження цілісної інтегрованої системи «суспільство – природа» з боку географії передбачає такий методологічно виважений комплексний підхід, що охоплює не тільки взаємопроникнення підходів і методів, а й пошук єдності концептуально-теоретичних підвалин фізико-географічної науки, що має ґрунтуватися на міждисциплінарній інтеграції всього комплексу географічного знання. А саме географічне знання здатне виявляти ґрунтовні зв'язки між різними дисциплінами в річці вирішення світоглядних питань соціоприродної взаємодії. Триєдність об'єкта географічних досліджень (населення – виробництво – природа) та їх інтегральний характер зумовлюють важливість географічного підходу при вивченні соціоприродної взаємодії. Ці проблеми знайшли відображення у працях Г.О. Бачинського [1], С.А. Лісовського [4].

Мета статті – розглянути особливості соціоприродної взаємодії в умовах значних урбанізованих територій; вплив урбанізованого середовища на світосприйняття та визначення вартостей і сенсу життя городянина; роль у гармонізації цієї взаємодії безперервної екологічної освіти та виховання; значення у досягненні цієї мети логіко-методичних засобів соціоекології.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні постійно ведуться наукові пошуки для опрацювання теоретико-практичних нормативів і рекомендацій стосовно оптимізації географічного середовища як ариени взаємодії суспільства і природи. Соціологізація виробництва та збереження сприятливого середовища життя людини неможливі без глибоких досліджень взаємодії суспільства та природи, регіональних особливостей природних умов, територіальних відмінностей в економічному і соціальному розвитку, у характері еколого-географічної ситуації. Автор глибоко переконаний, що важлива роль у вирішенні названої проблематики належить активно функціонуючій галузі науки – соціальній екології. Саме вона досліджує відношення між людськими угрупованнями та навколишнім географічно-просторовим, соціальним і культурним середовищем, прямий та опосередкований вплив виробничої діяльності на довкілля, особливо в умовах урбанізованих ландшафтів. Реалізація потужного інтегративного потенціалу соціоекології детермінує якісну багатоманітність її логіко-методологічних засобів. Сама назва цієї галузі науки свідчить, зрештою, про її органічний зв'язок із соціальною практикою людства. І з огляду на це, швидке поширення в соціоекології різноманітних пізнавальних інструментів високого рівня дають можливість широко впроваджувати в суспільну свідомість наших людей екологічну проблематику. Вона є постійною складовою свідомості населення нашої держави, зокрема молоді. Понад 60 % населення незадоволені станом навколишнього середовища безпосередньо у своїх населених пунктах.

Соціологічне опитування серед мешканців міста щодо екологічної ситуації та пріоритетів екологічної політики у Львові було здійснено комунальною установою Інститут міста. Було опитано 800 респондентів: 54 % – жінки, 46 % – чоловіки; за віком: 18-30 років – 30 %, 31-45 років – 27 %, 46-60 років – 26 % та 61 рік і більше – 17 %. Мешканців міста найбільше турбують: акустичне забруднення, забруднення атмосферного повітря пересувними джерелами, брак озеленення, стан системи водовідведення (неприємний запах з каналізаційної системи), нагромадження побутових відходів тощо. Як бачимо, провідною стороною соціоприродної взаємодії дедалі більше стає суспільна діяльність, особливо це чітко проявляється в умовах урбанізованих систем [3].

У такій ситуації стає очевидним, що екологічні умови не є простою декорацією, фоном, на якому відбувається тріумфальний поступ історії. Фундаментальний їх вплив на розвиток усіх без винятку компонентів соціуму важко перебільшити, і, звичайно, в жодному разі ним не слід нехтувати. Кожне нове покоління, народжене в місті, все більше й більше віддаляється від природи та, водночас, глибше занурюється у штучне урбанізоване середовище, яке спричинюється до розбалансування природних ритмів життєдіяльності люди-

ни, стресів і психологічного дискомфорту. «Місто являє собою складну соціально-природну систему. Життєдіяльність міста, самопочуття і добробут його мешканців значною мірою залежать від того, наскільки ґрунтовно беруться до уваги закони екології та функціонування природних систем життєзабезпечення під час планування й управління містами та підтримується баланс між природними і штучними складовими міської соціально-природної системи» [5, с.136].

Сама ж соціальна екологія в її сучасних загальнонаукових та філософських інтерпретаціях виходить за межі теорії охорони природи й активно долучається до здійснення докорінних зрушень у таких фундаментальних сферах, як методологія наукового пізнання та формування головних світоглядних орієнтирів нашого сучасника.

Пошуки шляхів подолання екологічної кризи трансформуються у сподівання то на систему загальної екологічної освіти (екологічного всеобучу), то на жорстку систему правового й економічного регламентування, то на ринкову економіку, то на «безвідходні» й «замкнуті» технології. Узяті самі по собі, не в комплексі, ці заходи не здатні розв'язати проблему такого класу складності. Крім того, деякі з них, особливо сподівання на екологічність ринкової економіки (та ще й з нашою специфікою) і на безвідходні технології, є не що інше, як «міфологеми», здатні дезорієнтувати і громадську думку, і спеціалістів.

Цілком очевидно, що у спільний процес вирішення екологічних проблем як на глобальному, так і на регіональному рівні все більше включається виховання гуманістично відповідального ставлення до довкілля як загальнолюдської цінності. Одним з важливих компонентів такого виховання є розвиток почуття співрозмірності самовідновлюваних сил природи і виробничо-технічної потужності людства. Процеси розвитку гуманістичних параметрів природного середовища та морального вдосконалення людей внутрішньо взаємопов'язані і взаємообумовлені. Цілком очевидно, що реалізація моделі сталого розвитку передбачає перехід від парадигми захисту (охорони) природи до парадигми підпорядкування соціально-економічного розвитку вимозі дотримання законів природи, розуміти і сприймати вимоги та обмеження, що визначаються цими законами в усіх сферах діяльності людства.

Активну участь у формуванні міської системи екологічної просвіти у місті Львові відіграють Львівський еколого-натуралістичний центр, студентська організація Екоклуб «Зелена Хвиля», еко-гурток географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка, РЛП «Знесіння» та інші організації різного підпорядкування. Школярі міста були залучені до різноманітних конкурсів природоохоронного спрямування у рамках програм як міського управління освіти, так і Державного управління екології та природних ресурсів у Львівській області.

Так, за кошти міського ФОНС кожен рік проводяться дитячі екологічні акції (дитячий екологічний табір «Чисті джерела - чисте море», навчально-оздоровчі експедиції в рамках програми «Діти вулиці», огляд-конкурс «Ми за чисте й зелене місто Лева», «Зелені оази», «Майбутнє у твоїх руках», «За охорону природних ресурсів і тваринного світу» міський конкурс «ЕкоКВК» тощо.

Вище згадуване опитування мешканців міста стверджує той факт, що вони практично не знають про роботу громадських природоохоронних організацій - лише 3 % респондентів чули про такі структури та називали (без редагування назв) «Всесвітню екологічну лігу», «Державне управління середовищем», «Людина – Екологія – Довкілля» та партію Зелених. А 96 % опитаних нічого не знають про виконання міських природоохоронних програм.

Упровадження елементів соціоекологічної освіти в діяльність громадських організацій сприяє утвердженню в свідомості людини необхідних переконань, емоційно-моральних установок, що визначають її ставлення до природного середовища, тобто формує соціально-екологічну культуру.

Висновки. Сприйняття та осмислення умов і закономірностей існування та розвитку соціоекосистеми (системи «природа – суспільство»), є надзвичайно важливим у формуванні свідомості покоління, від якого залежить доля людства в ХХІ столітті. Тільки формування наскрізної системи соціоекологічної освіти, яка, починаючись у ранньому дитячому віці, мала б етапне продовження у середній і вищій школі, може сприяти вирішенню цієї проблеми.

Важливим методологічним питанням світоглядної оптимізації соціоприродної взаємодії в умовах міста є врахування суспільної взаємодії територіальної спільноти людей у процесі їх життєдіяльності, особливо економічної, зорієнтованої на матеріальне споживання.

Ураховуючи важливе значення для виживання людства, знання основних положень із соціоприродної взаємодії в наш час потрібні не лише фахівцям у галузі гармонізації взаємодії людського суспільства з середовищем, але й кожній освіченій людині, незалежно від її фаху. Тому курс «Основи гармонізації взаємодії людського суспільства з життєвим середовищем» з різним ступенем докладності повинен бути невід'ємною ланкою безперервної екологічної освіти у державі.

Соціально-екологічна ситуація міста характеризує всі сторони соціального середовища, у тому числі соціально-сімейний добробут, морально-етичний клімат, раціональність використання та забезпеченість розширеного відтворення трудових, інтелектуальних ресурсів, ступінь соціально-інфраструктурного забезпечення населення.

**Рецензент – доктор географічних наук,
професор В.М. Петлін**

Література:

1. Бачинский Г.А. Социозология: теоретические и прикладные аспекты / Г.А. Бачинский. — К.: Наук. думка, 1991. — 153 с.
2. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек. — М.: Прогресс – Традиция, 2000. — 384 с.
3. Комплексна екологічна програма на 2012 – 2016 рр. для м. Львова. — Львів, 2011: [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: www.city-adm.lviv.ua
4. Лісовський С.А. Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України / С.А. Лісовський: Монограф. — К.: Ін-т географії НАНУ, 2009. — 300 с.
5. Феномен соціоприродних систем. Світоглядно-методологічні нариси: Монограф. / Відп. ред. М.М. Кисельов. — К.: Вид. ПАРАПАН, 2009. — 284 с.

УДК 528.94

В.І. Остроух

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СПЕЦИФІКА РОБОТИ РЕДАКТОРА ПРИ СТВОРЕННІ НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕКТРОННИХ КАРТОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ

Розглянуто особливості створення навчальних електронних картографічних посібників. Розкрито специфіку роботи редактора при проектуванні та редагуванні основних етапів створення посібників. Показано основні проблемні питання редакційної підготовки таких видань.

Ключові слова: електронний посібник, редакційна підготовка, інтерфейс користувача.

В.И. Остроух

СПЕЦИФИКА РАБОТЫ РЕДАКТОРА ПРИ СОЗДАНИИ УЧЕБНЫХ ЭЛЕКТРОННЫХ КАРТОГРАФИЧЕСКИХ ПОСОБИЙ

Рассмотрены особенности создания учебных электронных картографических пособий. Раскрыта специфика работы редактора при проектировании и редактировании основных этапов создания пособий. Показаны основные проблемные вопросы редакционной подготовки таких изданий.

Ключевые слова: электронное пособие, редакционная подготовка, интерфейс пользователя.

V. Ostroukh

THE SPECIFICITY OF EDITOR'S WORK IN CREATION OF ELECTRONIC CARTOGRAPHIC TUTORIALS

The features of the creation of electronic cartographic tutorials have been considered. The specific operation of editor for designing and editing of the main phases in tutorials creation has been outlined. The main areas of concern in the editorial preparation of such publications are showed.

Keywords: electronic guide, editorial training, user interface.

Вступ. Практично всі розвинені країни активно розробляють і підтримують комп'ютерні технології навчання. Це викликано, по-перше, тим, що комп'ютер став засобом підвищення продуктивності праці у всіх сферах діяльності людини; по-друге, різко зріс обсяг потрібної інформації та за допомогою традиційних способів і методик викладання

вже неможливо підготувати необхідну кількість високопрофесійних фахівців.

Сьогодні вже ні в кого не викликає сумніву той факт, що навчальні електронні картографічні посібники дозволяють збагатити шкільний освітній курс, доповнюючи його всілякими можливостями комп'ютерних технологій, і роблять його, та